

Mens & historie

Kaasdragers Jongejan en de Jong, geheel rechts marktmeester Pauw en op de achtergrond in het midden veldwachter Abma. COLLECTIE HARRY KOOIJ/FOTO R.J. BRÜGEMANN

Handelsevenement kwam niet van de grond

Kaasmarkt Schagen beleefde kort leven

Lydia Jasper
ljasper@hollandmediacombinatie.nl

Schagen ★ Ondanks een voortvarende start was de Schager kaasmarkt geen lang leven beschoren. Ruim een eeuw geleden werd de kaas verhandeld voor hotel 't Centrum; op de hoek van de Gedempte Gracht en de Markt. Er is niet zoveel bekend over de Schager kaasmarkt, die van 1902 tot 1914 werd gehouden in het centrum van Schagen. Kaas was het belangrijkste product van de boeren in de regio Schagen en werd voor die tijd verkocht op de donderdagse weekmarkt. Op verzoek van de Vereniging Algemeen Belang kreeg Schagen op de woensdag een eigen kaasmarkt.

De gemeente verwachtte veel van dit evenement en in de beginjaren wisselde 650.000 kilo kaas van eigenaar, maar de handel zakte al snel in. In 1909 was de aanvoer zo klein geworden dat de markt een jaar lang werd geschorst. Daarna

Verkochte kazen werden afgedekt met een zeiltje.

COLLECTIE HARRY KOOIJ

keerde het evenement terug in de winter; om de drie weken. In 1912 zakte de aanvoer terug naar nog geen 50.000 kilo en drie jaar later - in 1914 - was de koek echt op. Fred Timmer, oud-voorzitter van Historische Vereniging Schagen en omstreken, denkt dat Schagen niet veel en wagen naar Schagen trokken. Maar dat aantal boeren

kaasmarkt. „Het siert Schagen dat ze het geprobeerd heeft, maar er waren niet voldoende particulieren die kochten. De markt was bedoeld om de handel een boost te geven. In die periode telde de omgeving veel kaas makende boeren, die met paard en wagen naar Schagen trokken. Maar dat aantal boeren

‘Nette vrouwen gingen toen niet naar de markt’

nam in de daaropvolgende jaren snel af, omdat het maken van kazen werd uitbesteed aan fabrieken. Zo stond er bijvoorbeeld aan de Nes een kaasfabriek. Deze fabrieken namen steeds meer de rol van de zelfkazende boeren over.” Een andere reden om in Schagen een kaasmarkt op te zetten, was uit financieel oogpunt. In Edam, Hoorn, Purmerend en Alkmaar moesten te hoge wijk- en weeglonen worden betaald. „t Verschilt met Schagen nu een gulden per vijftig kilo wat zeker nogal van betekenis is”, staat in het boek 'Mooi Schagen van Harry Kooij te lezen. Het lag voor de hand dat Schagen

op het 'kaasvlak' niet kon concurreren met het centraler gelegen Alkmaar. „Het transport werd toen beter, zodat het logisch was dat mensen dan liever naar een wat grotere plaats reisden met de auto om hun waar te verkopen.”

Ruim een eeuw geleden werd de kaas verhandeld voor hotel 't Centrum; op de hoek van de Gedempte Gracht en de Markt.

COLLECTIE FRED TIMMER

nam in de daaropvolgende jaren snel af, omdat het maken van kazen werd uitbesteed aan fabrieken. Zo stond er bijvoorbeeld aan de Nes een kaasfabriek. Deze fabrieken namen steeds meer de rol van de zelfkazende boeren over.” Een andere reden om in Schagen een kaasmarkt op te zetten, was uit financieel oogpunt. In Edam, Hoorn, Purmerend en Alkmaar moesten te hoge wijk- en weeglonen worden betaald. „t Verschilt met Schagen nu een gulden per vijftig kilo wat zeker nogal van betekenis is”, staat in het boek 'Mooi Schagen van Harry Kooij te lezen. Het lag voor de hand dat Schagen

Berries

Toch moet het een fraai gezicht zijn geweest. Met dragers die de kazen op berries naar de waag droegen om te wegen. „De waar stond uitgesteld voor de plek waar nu De Koeienhemel staat. Het

waaggebouwtje stond tegen het pand waar nu Markt8 staat.” Nico van der Veen van het Westfries Kaashuis aan de Molenstraat in Schagen heeft in zijn winkel platen hangen met daarop foto's van de Schager kaasmarkt. Wie ze bekijkt, valt het op dat er nagenoeg geen vrouwen op staan. „Dat kon toen niet”, zegt Van der Veen. „Het waren hele andere tijden. Nette vrouwen gingen niet naar de kaasmarkt. Net als dat ze niet naar het café gingen.” Of Schagen toen een kaaswinkel

Tegenwerking

De Schager kaasmarkt ondervond tegenwerking van 'eenige der voornaamste Noord-Hollandse kaashandelaars' (bron: 'Mooi Schagen'). Elf grote kaashandelaars besloten niet voor 1 januari 1904 de markt in Schagen te bezoeken.

had, weet Van der Veen niet. „De oudste kaashandel is van de joodse familie Merz. Die winkel zat net over het spoor aan de andere kant van het centrum. Zij exporteerden kaas naar plaatsen als New York.”

De kazen hadden begin twintigste eeuw nog geen ademende, plastic coating. Verkochte kazen werden afgedekt met een zeiltje. Exportkaas werd in varkensblazen verpakt tegen uitdrogen. „In Schagen

werden zogenoemde commissiekazen verkocht. Ze hadden weliswaar dezelfde vorm als Edammer kazen, maar mochten niet hetzelfde formaat en gewicht hebben. Om ze een ander kleurtje te geven, werd er caroteen aan toegevoegd. Het was lekker pittige, belegen kaas.”

Spelletje

Of de kaasmarkt moet terugkomen? Fred Timmer is daar heel stellig in: „Nee, dat heeft geen zin. Er is nauwelijks directe aanvoer van dit product en dan zou het een

soort van spelletje worden.” Ook Van der Veen ziet dat niet meteen zitten. „Als je tegenwoordig kaas wilt verkopen, moet je aan veel strengere regels voldoen dan toen. Toch zou het best wel grappig zijn als tijdens een Westfries donderdag op deze manier kaas verkocht zou worden.”

Bronnen

Bronnen: de boeken 'Heerlijk Schagen' en 'Mooi Schagen' en 'De Kakelepost' van Historische Vereniging Schagen e.o. van april 2013.